

OPETUSMINISTERIÖLLE

Asia: OPM dnro 4/670/2007

Lausunto koskien tekijänoikeusjärjestelmän arviointia ja tekijänoikeuslainsäädännön kehittämistä

Viitaten opetusministeriön julkaisemaan keskustelumuistioon Tekijänoikeuden suuntaviivoja (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:18) sekä tekijänoikeusalalla ja teatterialalla viimeisen parin vuoden aikana tapahtuneeseen kehitykseen, esitän tässä lausunnossa vapaamuotoisesti joitakin huomioita tekijänoikeusjärjestelmän tulevaisuuden näkymistä ja mahdollisista kehittämistarpeista erityisesti teatterialan tuottajakysymyksen näkökulmasta.

Ei ole mikään uutuus, että teatteritaiteen kentässä kysellään elävän esityksen tuottajan lähioikeuden perään. Ääni- ja kuvataallenteen tuottajan oikeuksiin (TekL 46 – 46a §) rinnastuvaa näyttämöteoksen tuottajan oikeutta ei lakiin ole kirjattu. Kuitenkin on helppo esittää monia perusteluja ja analogioita sen tueksi, että käytännössä voi syntyä ja syntyä monia tilanteita, joissa olisi perusteltua vaatia lainsäädännönkin tukea elävän esityksen tuottajan lähioikeudelle.

Teatteriperinteessä tuottajataholla on taloudellisen satsauksen lisäksi voimakas vaikutus syntyviin näyttämöteoksiin myös sisällöllisesti taiteellisten ratkaisujen muodossa. Kuitenkin teatteri tuottajana on toistaiseksi jäänyt periaatteessa vaille lainsäädännön takaamaa tai alan sopimuskäytännön perusteella syntyvää ääni- ja kuvataallenteen tuottajan suojaavaa lähioikeutta.

Lähitulevaisuudessa asiointilaan voi olla odotettavissa muutoksia, kun ajan trendin mukaisesti kulttuurivienti alkaa näkyä voimakkaammin myös teatterialalla, ja teattereiden rooli omien alkuperäisten tuotantojensa oikeudenhaltijana mahdollisesti alkaa korostumaan.

Opetusministeriön keväällä 2007 julkistama rahoitushanke uuden kotimaisen musikaalin ja musiikkiteatterin rahoittamiseksi kannustaa luomaan vientikelpoisia kokonaisuuksia, jolloin teoksiin liittyvien oikeuksien keskitetty hallinta voi nousta alan perinteisiin nähden aivan uudenlaiseen rooliin. Kansainvälisessä teatteri- ja musikaaliesitysten vaihdannassa ei ole kyse useinkaan pelkän käsikirjoituksen oikeuksien lisensoinnista, vaan kyseeseen tulevat myös jo toteutetun näyttämöteoksen oikeuksien laajemmat luovutukset, pitäen sisällään mahdollisesti myös teoksen näyttämölle sovittamisen yhteydessä syntyneet muiden alkuperäisten oikeudenhaltijoiden oikeudet ohjaukseen, lavastukseen, puvustukseen jne.

Mikä vaikutus tällä tulee olemaan kotimaiseen teatteriesitysten oikeuksien hallinnointiin ja sen uudistamistarpeeseen jää lähivuosina nähtäväksi, mutta lausuntopyynnössä esitetyllä tavalla tuon tässä yhteydessä esille, että elävän esityksen tuottajan asema on sellainen asia, jota teatteritaiteen muuttuvassa ja yhä enemmän kansainvälistyvässä kontekstissa on syytä jälleen pohtia. Teosten laajempaan levittämiseen ja kansainväliseen vientiin tähtäävässä kotimaisessa teatterissa teatterin tuottaja-asema tulee korostumaan aivan eri tasolla kuin aikaisemmin.

Helsingissä 1.6.2007

OTK Tommi Saarikivi
Suomen Teatteriliitto ry:n lakimies